

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми
биступанҷум:

Асоси аввал, кӯдакро ҳамроҳи худ ба
ҷамъомадҳои бузургон бурдан

سلسلة تربية الأولاد، القسم الخامس والعشرون: عن بناء
الطفل الاجتماعي، والأساس الأول: أخذ الولد إلى مجالس الكبار

< Тоҷикӣ - Tajik - الطاجيكية >

Таҳия: Ҳақназаров Тоҳир

إعداد: حقنظراو طاهر

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми биступанҷум:

Асоси аввал, кӯдакро ҳамроҳи худ ба ҷамъомадҳои бузургон
бурдан

Пеш аз ҳама бояд гуфт, мақсуди мо аз бинои иҷтимоии кӯдак он аст, ки бо вучуди хурд будани синну сол ва ҳолати иҷтимоияш лозим аст, ки ҳамеша бо бузургон ва дӯстону ошноён ва бо афроди ҳамсинну соли худ муошират дошта бошад, то фарде мусбату фаъол гардад. Ва ба таври кулӣ аз дарҳампечидагӣ ва дарундорӣ ва аз хиҷолатзадагии аз ҳад зиёд дур бошад ва пайваста аз рӯи эҳтиром чизеро бигирад ё бибахшад ва одоби хариду фурӯш ва шеваи муоширати дурусту мантиқӣ бо дигаронро биомӯзад.

Дар аҳодиси набавӣ ба хубӣ диққату тааммул намоем дар онҳо умуреро меёбем, ки Расули Худо (с) онҳоро махсус ба ҳасти бахшидани шахсияти иҷтимоии кӯдакон гардондааст, ки яке аз он умур ҳамон бурдани кӯдак ҳамроҳи худ ба маҷлисҳои бузургон аст. Чунонки дар садри Ислому кӯдакон дар маҷлисҳои Паёмбари Акрам (с) ҳозир мешуданд ба тавре, ки падаронашон дасти ононро мегирифтанду ҳамроҳи худ ба маҷолиси поку беолоиш мебурданд. Ин Умар ибни Хаттоб (р) буд, ки ғолибан писари хеш Абдуллохро ҳамроҳи худ ба маҷлиси Расули Худо (с) мебурд. Чунонки худи Абдуллох ибни Умар (р) мегӯяд: «Дар ҳузури Расули Худо (с) будем, фармуданд:

«Дарахтеро ба ман бигӯед, ки навъи он ба монанди фарди мусалмон бошад, ки бо иродаву хости Худо ҳар замоне меваи худро бидиҳад (ва пайваста муфиду сарсабз бошад) ва барғҳои нарезанд?»¹

Ибни Умар мегӯяд: «Дар зеҳни худ гуфтам ҳатман он дарахт хурмо аст, аммо чун ман аз ҳама хурдтару хурдсолтар будам,

¹. Ба ривояти Бухорӣ ва Муслим аз Ибни Умар (р).

шарм доштам дар ҳузури эшон чизе бигӯям ва низ дидам, ки Абӯбакру падарам Умар чизе намегӯянд. Пас, вақте ки онон чизе нагуфтанд, Расули Худо (с) фармуданд: «**Он дарахт хурмо аст**». Вақте ки ҳамроҳи падарам берун омадем, гуфтам: «Эй падар, дар он ҳангом ба зеҳнам расид, ки он дарахт хурмо аст!» Умар (р) гуфт: «Чӣ чизе монеъ шуд, ки онро нагӯӣ? Агар ту онро мегуфтӣ, аз фалону фалон чиз назди ман маҳбубтару хушояндтар буд». Абдуллоҳ ибни Умар гуфт: «Эй падар! Чизе, ки монеъи ман шуд онро бигӯям, ин буд: Дидам, ки ту ва Абӯбакр чизе нагуфтед, аз ин рӯ ман низ аз рӯи шарм дӯст надоштам дар ҳузури шумо чизе бигӯям». Дар ривояти дигар омадааст, ки дар ҷавоби падараш гуфт: «Вақте ки ман дидам аз ҳама хурдтар мебошам, бинобар ҳамин чизе нагуфтам».

Расули Худо (с) бо кӯдакон ҳамнишинӣ мекарданд ва Анас (р) гуфтааст: Расули Худо (с) бо мо муошират мекарданд, ҳатто рӯзе назди мо омад ва ба бародари хурдам Умайр, дар ҳоле ки бо паррандае бозӣ мекард, ба унвони шӯхӣ ба ӯ фармуданд: «**Эй Абуумайр! Ин паррандаи кучулу (хурд) чӣ кор мекунад?**». Баъд Расули Худо (с) гилеми зери моро пок карданду рӯи он намоз хонданд ва мо низ пушти сари Расули Худо (с) саф баста, намоз хондем.²

Табиист, бурдани кӯдак ба маҷолиси бузургон мӯҷиб мешавад, ки нуқсонҳои ахлоқию иҷтимоияш коставу бартарарф гардад ва сарпарасту мураббӣ метавонад ӯро ба хубӣ тарбияву раҳнамоӣ кунад ва ба сӯи тараққиву камол ҳидоят намояд ва ҳангоми матраҳ шудани савол ва дигар масоили иҷтимоию шахсӣ ӯро дар назди дигарон далеру шучоъ созад, ба гунае ки баъд аз касби иҷоза ва бо камоли одобу матонат расидан, бо онон баҳс кунаду сухан бигӯяд ва ба ин васила ақлу фаҳмаш рушд кунад, нафсу замираш поку вораста гардад ва ба суханони бузургон ошно шавад ва дар натиҷа

². Ба ривояти Аҳмад.

кам-кам омодаи вуруд ба ҷомеъа шаваду ҳамин тавр ба тадриҷ тараққиву пешрафт намояд...

Дар ривоят омадааст, ки Ибни Аббос (р) гуфт: «Умар ибни Хаттоб маро (ки ҳанӯз ба синни булуғ нарасида будам) ҳамроҳ бо бузургони ҷанги Бадр менишонид ва вориди маҷлис менамуд. Рӯзе Абдуллоҳ ибни Авф гуфт: «Чаро ин кӯдакро ба ин ҷо меорӣ, дар ҳоле ки мо писароне монанди ӯ дорем (ва ононро бо худ намеорем)»? Умар ибни Хаттоб гуфт: «Ин писар ҷузъи касоне аст, ки ман эшонро аз лиҳози зирракиву ҳушмандӣ хуб шинохтаам. Бинобар ин, рӯзе Умар ибни Хаттоб ононро даъват намуд ва маро низ ба он маҷлис фаро хонд. Ман донистам, дар он рӯз маро ба ин хотир фаро хондааст, то ин ки маро ба эшон бишинонад ва он чиро, ки дар бораи ман гуфта буд, ба исбот бирасонад. Пас, Умар ибни Хаттоб сураи «**Изо ҷоа насруллоҳи ва-л-фатҳ**»-ро то охир хонду сипас хитоб ба онон гуфт: «Назари шумо дар бораи ин сура чист»? Баъзе гуфтанд: «Мурод ин аст, ки ҳар гоҳ нусрату ёрии Худо фаро расид ва фатҳу пирӯзӣ насиби мо гардид, Худоро ҳамду ситоиш кунем ва аз ӯ талаби мағфират намоем». Бархе дигар гуфтанд: «Мо намедонем» ва иддае чизе нагуфтанд. Баъд Умар ибни Хаттоб рӯ ба ман карду гуфт: «Эй Ибни Аббос! Оё ту низ чунин мегӯӣ»? Гуфтам: «Не». Умар ибни Хаттоб гуфт: «Пас ту чӣ мегӯӣ»? Гуфтам: «Мурод аз «**Изо ҷоа насруллоҳи валфатҳ**» наздик шудани аҷали Расули Худо (с) мебошад ва Худованд онро ба ӯ ин тавр эълон фармудааст: «**Вақте ки ёрии Худо ва фатҳи Макка фаро мерасад (пас он нишонаи наздик шудани аҷали туст) ва мардумонро мебинӣ, ки дар дини Худо гурӯҳ-гурӯҳ дохил мешаванд, пас ту (дар он мавқеъ) Парвардигори худро бо ситоиш ба покӣ ёд кун ва аз Вай омӯрзиш (-и худ ва ёрони хешро) талаб кун. Ба дурустӣ ки Худо Тавбақабулкунанда аст».** Сипас, Умар ибни Хаттоб гуфт: «Ман низ аз он қисмати сура ҳамон чизеро дарк мекунам, ки ту дарк мекунӣ».³

³. Ба ривояти Ибни Саъд, Ибни Ҷарир, Ибни Мунзир, Табаронӣ, Ибни Мурдавайҳи ва Абунаъим аз Ибни Аббос (р).

Дар ривоят омадааст, ки муҳочирон ба Умар ибни Хаттоб гуфтанд: «*Ҳамон тавре, ки Ибни Аббосро назди худ фаро мехонӣ, писарони моро низ фаро хон*». Умар ибни Хаттоб гуфт: «*Ибни Аббос аз лиҳози ҳушмандиву зиракӣ дар ҳадди афроди миёнсол мебошад, зеро ки дорои забоне гӯё, қалбе огоҳ ва фикре равшан мебошад*».⁴

Абучуҳайфа, ки яке аз кӯдакони саҳоба мебошад, гуфтааст: «*Рӯзе назди Расули Худо (с) будам, ба марде, ки пеши ӯ буд, фармуданд: «Ман ҳеҷ гоҳ дар ҳоли така задан хӯрок намехӯрам*».⁵

Паёмбари Худо (с) ҳамроҳи кӯдакон дар беруни шаҳр роҳ мерафтанду бо онон савори чаҳорпо (аз қабиле шутур, асп ва ...) мешуданд, бидуни ин ки эшонро таҳқиру беарзиш бидоранд, балки бо камоли меҳру муҳаббат бо онон рафтор мекарданд. Он чӣ ин гуфтаи моро таъкид мекунад, ҳамон гуфтаи Ибни Аббос аст, ки мегӯяд: «*Рӯзе пушти сари Расули Худо (с) будам, фармуданд: «Эй писар! Ин чанд ҷумларо ба ту ёд медиҳам...»*».⁶

Паёмбари Акрам (с) дар бораи ҳузури худ дар маҷолиси бузургон ва иҷтимооти эшон (дар давраи Ҷоҳилият) мефармоянд: «*Дар ҳоле ки ман навҷавон будам, ҳамроҳи амакҳои бузургворам дар паймони «Хилфул-фузул» ширкат намудам. Дар ин ширкат чунон хушҳол будам, ки агар шутурҳои сурх-мӯйро ба ман медоданд, то он паймонро бишиканам ва аз он хориҷ шавам, барои чунин коре ҳозир намешудам*».⁷

Расули Худо (с) дар маҷлисе, ки кӯдакон дар он ҳозир мешуданд мардонро ёдоварӣ месохтанд, ба ин ки адабро риоя кунанд ва шууни фазои маҷлисро муроот намоянд, ме-

4. Ба ривояти Ҳоким дар «Мустадрок». – Ҷ 3.. – С. 540.

5. Ба ривояти Бухорӣ, Аҳмад, Абудовуд, Ибни Моча, Тирмизӣ ва Абуяъло дар «Муснад». – Ҷ 3.. – С. 186 бо санади саҳеҳ.

6. Ҳадис нисбатан тўлонӣ аст метавон ба «Тоҷу-л-усул». – Ҷ 5.. – С. 212, chop. 1406 ҳиҷ мурочият кард.

7. Ба ривояти Абуяъло бо санади саҳеҳ дар «Муснад». – Ҷ 2.. – С. 157 ва ба ривояти Аҳмад дар «Муснад». – Ҷ 1.. – С. 190.

фармуданд: «Касе миёни писараш ва марди дигар нанишинад (балки ўро дар паҳлуи худ бинишонад)».⁸

Умар ибни Хаттоб (р) роҷеъ ба фоидаи омехтагии кӯдакон бо бузургон ва ворид шуданашон ба маҷолиси эшон чунин мегӯяд: *Падароне, ки кӯдакони хешро, новобаста аз писару духтар ба маҷолиси бузургон мебаранд ин фоидаро дарбар дорад, ки ошонро аз ҳамон овони кӯдакӣ ба арзиши шахсияти худ ошно месозанд ва эшонро нисбат ба ҳолати иҷтимоӣ ва эҳсоси масъулияти ояндаи худ омода мекунад. Дар зимн, падарони ҳозир дар маҷлис фарзандони якдигарро мешиносанд ва ин шинохт мӯҷиб мешавад, ки яке аз онон алоқа ба духтари яке аз онон пайдо кунад ва ўро дар оянда ба ақди издивоҷи писари худ дароварад. Аз ин рӯ, пас аз ин ки писару духтар ба синни балогат расиданд ва бузург шуданд, барои хостгории он духтар иқдом мекунад. Ҳамчунин дур нест, ки писар дар чунон маҷолисе он духтар дар дилаш ҷой гирад ва аз ҳамон даврони кӯдакию навҷавонӣ худро омода созад, то дар оянда бо он духтар издивоҷ кунад.*

Дар ривоят омадааст, ки Ибни Ҷурайх гуфт: «Иттилоъ ёфтам, ки Умар ибни Хаттоб (р) гуфтааст: «Духтареро, ки ба ҳадди булуғ нарасидааст (дар маҷолиси ақвом ва наздикони худ) ошкору намоён созад, шояд яке аз наздикон ва писари амакҳояш ба ў алоқа пайдо кунад, ки баъд аз расидан ба синни булуғ бо ў издивоҷ кунад».⁹

Яке аз роҳҳои дигари иҷтимоӣ шудани кӯдакон бо бузургон ин аст, ки бузургон бо кӯдакон бинишинанд, бо онон баҳс кунанд, эшонро насихат намоянд ва ба ҳар тариқи мумкин нисбат ба масоил ва ояндаи худ мутаваҷҷеҳ, иршод ва роҳнамоӣ созанд.

Дар ривоят омадааст, ки Ибни Сирин гуфт: «Мо чанд нафар кӯдак даври ҳам ҷамъ шуда будем, марде омаду пеши мо нишаст ва гуфт: Умар ибни Хаттоб дар фалон замон дар номае барои мо

⁸. Ба ривояти Табаронӣ аз Саҳл ибни Саъд (р).

⁹. Ба ривояти Абдурраззоқ дар «Муснад». – Ҷ 6.. – С. 156, боби Иброзу-л-Ҷавори ва-н-назар Ҷинда-н-никоҳ».

навишт: «Фалон қавм муртакиби гуноҳ шуданд, куфр варзиданд ва кафши нофармонӣ пӯшиданд, пас шумо дар зиндагии худ омодаву ҳушёр бошед, аз аёшиву танпарварӣ бипарҳезед, аз пӯшидани кафшу либоси фахромези бегонагон иҷтиноб кунед».¹⁰

Ҳамчунин салафи солеҳ бо кӯдакон менишастанд, бо онон сӯҳбат мекарданд ва намунаҳое аз саргузашти муфиди худро барои онон ҳикоят мекарданд, то ин ки дар зиндагии ояндаи худ дорои шахсияти камназир бошанд...

¹⁰. Ба ривояти Абдурраззоқ дар «Муснад». – Ҷ 11.. – С. 84.

